

KOMPOST

Strakonický měsíčník o ochraně přírody

duben 2015

Environmentální akce, reporty, přírodovědná pozorování, ekoporadenské tipy, botanika, zoologie, úvahy, recenze, recepty, tipy na odbornou literaturu i beletrii, zdravý životní styl, náměty na tvořivé činnosti, poezie...

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně
Pobočka Šmidingerovy knihovny Za Parkem
Základní organizace ČSOP Strakonice

Vážení čtenáři,

těsně po uzávěrce čísla jsme zachytili velmi potěšující zprávu. Fotopast na pravém břehu Lipna přinesla první hmatatelný důkaz o výskytu vlka na Šumavě po téměř 150 letech od jeho vyhubení ([zde](#)). Neověřené zprávy podobného charakteru se již v minulých letech objevovaly, nyní však do sbírky těchto novinek přibyl důkaz o výskytu tohoto vzácného zvířete nám Jihočechům nejbližší. Poněkud opatrněji tuto zprávu vítají ti, kdo mají své zkušenosti s názory a chováním některých myslivců, kteří podobné

Z obsahu tohoto čísla:

Známe opravdu šumavské lesy?.....	2
Vilém Hrdlička: Lidé a stromy.....	2
Shromáždění „Za cirkusy bez zvířat“.	3
Strakoničtí proti benzínce.....	4
Mezi poli za žábami.....	4
Reakce na článek J. X. Doležala.....	5
S ženichem na zádech.....	6
Veget na pokračování – 38. díl.....	7
Jarní motýl.....	8
Blešivec a beruška.....	8
Večer s dokumentem – 14. díl.....	9
Každý má svůj vlastní příběh.....	12
„Dobrý den, pane Novotný...“	14
Spisovatel Jiří Marek.....	14
Pražská poetika.....	15
Tátové a „Březen – měsíc čtenářů“ ...	15
Zapomenuté kouty Strakonicka.....	16
Zapomenuté plodiny 3 - Špalda.....	17

šťastné zprávy kalí svým nezodpovědným chováním. Ve chvílích, kdy by se měla společnost radovat z takovýchto významných úspěchů ochrany a dílčí nápravy přírody, aktivizují se partyzánské skupiny, které svým pokřiveným pohledem berou spravedlnost do svých rukou a svými zkostrnatělými názory ničí takovéto zářivé okamžiky. Nechci být v žádném případě prorokem



Foto Břetislav Kocek

špatných zpráv a doufám, že se nebude v Čechách opakovat situace ze Slovenska, kde byl zprvu pytlácký odstřel vlka dokonce posvěcen Ministerstvem zemědělství. Na jeho ochranu tak musely na mnoha místech vyrazit do terénu tzv. vlní hlídky. Manipulováno bylo nejen s údaji o početnosti těchto vzácných šelem, ale i s veřejným míněním, které vlka dodnes vnímá archaickým pohledem plným nenávisti a strachu, namísto obdivu.

Přejeme všem čtenářům příjemný měsíc duben. Váš Kompost.

-jj-



Ohlédnutí

Známe opravdu šumavské lesy?

Jelikož je mi šumavské téma hodně blízké a peripetie posledních let kolem Národního parku hodně prožívám, bylo pro mě velkým potěšením pořádat další Zelené otazníky, tentokrát s ředitelem Národního parku Šumava Mgr. Pavlem Hubeným. Pozvání bylo vlastně dílem náhody a družné náтуры jeho samého i účastníků přírodovědného výletu do šumavských hvozdů, pořádaného pobočkou ŠK. Ale to jen tak na okraj.

Vyhrocenost sporů o podobu bezzásahovosti na Šumavě a bouřlivé personální změny ve správě NP by předpokládaly převážně politickou náplň besedy. Kdo však přišel na akci s tímto očekáváním, byl v dobrém slova smyslu zklamán. I tímto si pan Hubený bezesporu získal přízeň těch, kteří si možná přišli ujasnit určité názorové nesrovnalosti na ochranu přírody



Foto -jj-

v našem největším národním parku. V závěrečné diskusi velmi elegantně označil správnými pojmy nejhlubší šrámy, které Šumava utřžila v minulosti. Zazněla zde i nejpodstatnější informace, která by měla tvořit rámec podobných debat. A to důvod, pro který byl vlastně park v devadesátých letech zřízen.

Hlavní náplní přednášky samotné bylo rozplétání velmi zajímavého a pro někoho možná i romantického klubka záhad, souvisejícího s věkovou a druhovou skladbou šumavských lesů. Byl tak důkladně rozdrčen jeden z oblíbených a velmi rozšířených mýtů. V mnoha lesnických i jiných kruzích převládá názor, že lesy na Šumavě jsou již pozměněny lidskou rukou natolik, že jejich důsledná ochrana a na mnoha místech i bezzásahový systém hospodaření pozbývá smyslu. Na konkrétních zajímavých příkladech bylo ukázáno, nakolik je tento pohled neúplný. I na lokalitách, o kterých jsme si mysleli, že zde les vznikl pouze lesnickou činností v 19. století a později, jsou ve velkém množství zjišťovány stromy staré 200 i více let (výjimkou nejsou ani stromy, které se stáří blíží 500 let). Obsahují tedy fragmenty původního „pralesa“. Podstatnými informacemi byly také poměry dřevin, které na Šumavě z ještě ne zcela objasněných důvodů neodpovídají svému ekologickému optimu (vyšší zastoupení smrku). Velkou zajímavostí je chování přirozeného zmlazení, které zcela kopíruje tento přírodou nastavený mustr navzdory mnoha faktorům, včetně globální změny klimatu. Přirozená obnova lesa po náhlých disturbancích (kúrovcové gradace, větrné polomy) je v NP Šumava předmětem podrobného výzkumu. Dokazuje, že příroda je v tomto ohledu velmi silná a člověk kvůli své „krátkověkosti“ vnímá tyto pochody pokřivenou optikou na základě vizuálního stavu lesa, který však zdaleka neodpovídá jeho vitalitě a životaschopnosti.

Téměř padesát návštěvníků březnových otazníků mělo možnost vychutnat zajímavé povídání, spojit si některé souvislosti a poznat, že v čele NP nyní stojí osoba, která je nejen fundovaným odborníkem, ale také tím, kdo má šanci alespoň trochu smířit oba znesvářené tábory a ukázat ve vývoji Šumavy konstruktivním směrem. -jj-

Vilém Hrdlička: Lidé a stromy ve městě

Přednášek o funkci a ochraně stromů ve městě jsme pořádali pod hlavičkou ŠK a ČSOP už několik – např. s Ing. Ondřejem Feitem. Kvalita byla vždycky výborná, ale účast bohužel hodně špatná, protože lidé se zkrátka o taková témata nezajímají. Proto nás velice potěšilo, když ve středu 25. 2. 2015 byl sál strakonického gymnázia docela pěkně zaplněn.

Vilda začal vyprávěním o Václavské lípě, o pověsti s ní spjaté i o tom, že takových stromů máme velice málo a představují nenahraditelnou hodnotu. Pro další pokolení bychom měli podobné dědictví zachovat v co největší míře. A plně si uvědomovat, že funkce stromů je klíčová pro ostatní rostlinstvo, živočišstvo i pro nás jak v krajině, tak v obcích. Podle toho bychom měli jednat při každém rozhodování, co a jak kolem sebe měnit.

Na první pohled je to vše jednodušší, než je to ve skutečnosti. Obyvatelé domů si

představují, že se bude okolní zeleň přizpůsobovat jejich momentálním náladám, přičemž se to vše kdyžtak napraví, pokud by došlo k nějaké chybě (a pokud by si ji vůbec někdo dovedl pak uvědomit). Jenomže udržovat velký, hluboce zakořeněný strom, to je úplně něco jiného než se ho zbavit a pokoušet se ho pak nahradit. Nejde jen o to, že kvůli zasolení, zadláždění, výkyvům teploty, vandalismu a jiným negativním jevům je těžké udržet mladé stromky při životě. Na překážku se obnově zeleně staví i to, že v obcích je těžké se vejít mezi všechna možná potrubí, dráty, komunikace, budovy, atd. atd. A navíc normy jsou dnes přísnější než dříve, takže je sice možné nechat stát strom rostoucí blízko vozovky nebo domu, ale ne už na stejném místě vysadit jiný. O tom se málo ví a lidé jsou pak překvapeni, když místo pokácených velkých stromů se vysadí jen ozdobné drobné dřeviny, a ještě jen někde. Je sice stanoveno, že náhradní výsadba je nutná, že by měla být dostatečná a co nejlépe původnímu místu, jenže možnosti, jak to pak provést, jsou velmi omezené.

Mluvílo se samozřejmě i o nutnosti šetrného přístupu ke stromům (při jejich prořezávání, při práci v jejich blízkosti, apod.)... o nebezpečí jejich napadení infekcemi... o praskání kůry na místech vystavených přímému slunci a hned zase náhlému chladu... o tom, jak stromy pomáhají jeden druhému... o tvorech a rostlinách vázaných na jejich přítomnost... o citovém vztahu lidí k zeleni a o nutnosti udržovat je i u dětí... o nejrůznějších nešvarech a o tom, jak jeden soused v tom automaticky a bez rozmyslu napodobuje druhého, aniž by to bralo nějakého konce... Bylo toho mnoho, ale Vilda ani přítomný Ing. Feit nechtěli účastníky unavovat, a tak se snažili o stručnost a o ponechání dostatečného prostoru pro dotazy.

Přednášce byla od začátku až do konce přítomna p. Martina Vaněčková, novinářka, a tak se můžete podívat i na krátké video ze Strakonické televize – viz [zde](#). V sobotu 28. 3. se konal navazující výlet na Kbil, při kterém jsme si v praxi ukazovali to, co jsme ve středu probrali teoreticky. Sešlo se nás 18 a zájem byl velký, dotazů hodně, a pokud by se chtěl někdo ptát i na jiných našich výletech, je možné se s námi na tom domluvit na kterémkoliv z nich. **-ah-**



Svatováclavská lípa, foto -ah-

Shromáždění „Za cirkusy bez zvířat“

V sobotu 21. března se na cirkusplaci ve Strakonících sešly necelé dvě desítky aktivistů za práva zvířat, aby upozornily na problematiku cirkusových zvířat. Sobotní představení cirkusu Berosini k této akci nebylo vybráno náhodou. U tohoto cirkusu



Foto Darina Vernerová

bylo již v minulosti doloženo porušení zákona na ochranu zvířat proti týrání (viz [zde](#)). Akce však nebyla zaměřena proti cirkusu samotnému, ale měla posílit celospolečenskou diskuzi o nevhodnosti využívání zvířat pro lidskou zábavu a zisk. Příchodím byly rozdávány informační letáky podporující kampaň „Cirkusy bez zvířat“ (více [zde](#)).

Reakce oslovených se pohybovaly na celé škále od převládajícího nezájmu až k pochopení. Překvapením byla poměrně velká část návštěvníků (převážně prarodičů), kteří vyslovili s protestem souhlas, ale zdáli se být pouze nastrčeným doprovodem svých vnoučat. To pravděpodobně souvisí s prodejní taktikou cirkusů, které nabízejí nejmenším přes mateřské školky volné vstupenky, samozřejmě s nutností dokoupení vstupenky dospělým. Tato manipulující praktika se jeví v budoucí změně jako klíčová a společnost by se měla dobrat jejího odmítnutí. Nejen protestující patrně zajímá motivace příchodích k návštěvě představení, které demonstruje naprosto nepřírozené chování zvířat vynucené tvrdou drezurou. Zvláště v době, kdy existuje velmi široká nabídka hodnotnější zábavy. Tisková zpráva ke shromáždění je k dispozici [zde](#).

-jj-



Překopávky

Strakoničtí proti benzínce

Nemilého překvapení se v březnu dočkali všichni, kdo alespoň okrajově sledují dění ve Strakonici. Převážně internetovými tamtamy se mezi občany rozlétla informace o plánované výstavbě benzínové pumpy a řadových garáží u křižovatky Máchovy a Mírové ulice (viz foto). Na této informaci by nebylo nic až tak zvláštního, pouze však do chvíle, než se podíváme v širších souvislostech na lokalitu k plánované výstavbě. Pozemky se nacházejí v těsné blízkosti velkého sportovního areálu (tenisové kurty, fotbalové hřiště, atletický ovál, in-line dráha), přes ulici stojí budova strakonického gymnázia, o kus dále pak začíná řadový bytový dům. Podél pozemku vede chodník, po kterém míří každý den do lavic žáci ZŠ Jezerní. Tato pěší



Vizualizace možné budoucí podoby křižovatky

komunikace je hojně využívána nejen jako spojnice centra města a obytné čtvrti, ale také jako menší klidová zóna. Každý, kdo se zde občas pohybuje, dá jistě za pravdu, že výstavba čerpací stanice na tomto místě je opravdu nevhodná.

Přibližně sto metrů odsud by měla být svedena část tranzitní dopravy přes Strakonice severním dopravním půlobloukem, jehož součástí bude v tomto místě již existující čtyřproudá komunikace. Z čistě podnikatelského hlediska je záměr výstavby benzínové pumpy v této lokalitě jistě zajímavý. Navíc není v rozporu s územním plánem, který se stavbami podobného charakteru v této lokalitě počítá. Ale tím vše asi tak končí. Z pohledu většiny zde bydlících obyvatel dozajisté převládá snaha zachovat zbytky klidové zóny, zeleně a jakéhosi nárazníku mezi budoucím obchvatem a obytnou čtvrtí. Celý záměr je rovněž těžko pochopitelný z důvodu nedaleko stojící benzínky u Katovické ul. Jako další argument proti projektu je uváděno rovněž zachování prostranství, které je využíváno k parkování v časech sportovních událostí. Sporný je také prodej takto strategických pozemků do rukou soukromých vlastníků. V lokalitě by se kácely vzrostlé dřeviny, což by znamenalo další výraznou újmu na životním prostředí v době, kdy dojde k významnému úbytku zeleně z důvodu výstavby dopravního půloblouku.

Část předmětného pozemku je v rukách soukromého majitele, který usiluje o koupi pozemků zbývajících. Ty jsou v současné chvíli v majetku města. A právě proti záměru odprodeje pozemků, který je poslední větší překážkou záměru, se zvedla velká vlna nesouhlasu. Vedení města svolalo na 19. března schůzku s občany, na které se mohl vyjádřit jak autor záměru, tak široká veřejnost. I když bylo jednání velmi emotivní a často sklouzávalo k osobním a politickým přestřelkám, přece jenom byl vyslán silný a zcela jasný signál přibližně 150 přítomnými, že si nikdo z místních podobný objekt na tomto místě nepřeje. Vedení města bude doručena petice, která by měla podtrhnout názory a jednotný hlas obyvatel. Jak bylo na jednání předesláno, hlas lidu by měl mít při rozhodování o odprodeji pozemků velkou váhu. -jj-

Mezi poli za žábami

Žabí problematika se objevuje s přicházejícím jarem na stránkách všech dosavadních ročníků Kompostu velmi často. S putováním za jarem omámenými žábami vyvstává mimo jiné otázka, kudy se k místu, kde obojživelníci lezou, dostat, a přitom se neohrozit na životě kolizí s autem nebo jiným vozem. Jednou z možností, pokud se žabí přenašeč vydá na Nebřehovickou nebo Volyňskou silnici, je zvolení elegantní zkratky mezi poli a lukami z ulice Šumavské na jih.

Zde podél zahrádek po chvíli vstoupíte k opuštěné vodoteči, kde vám místy teče do bot, ale jinak je voda v ní schovaná. Vodoteč je obrostlá převážně porostem vrby křehké, olše lepkavé, bezu černého a trnky obecné. K vidění je i jeden kousek větší jabloně. A do toho všeho hojnost ptactva. To drobné představuje třeba běžný vrabec polní, sýkora koňadra, modřinka, brhlík lesní, objeví se občasně i mlynařík dlouhoocasý, čížek lesní nebo velká straka obecná se svojí souputnicí sojkou obecnou. Vyskytne se tu i drozd kvíčala, kterému z nedalekého lesíka kontruje drozd zpěvný. Ve vrcholcích vysokých stromů se začervená hýl obecná a zdravý stromů proklepne žluna zelená. Brzo ráno, před pejskaři, je možno vyplašit z trnkové bažanta obecného, ale i drobného střízlíka obecného a v prvních jarních dnech jsem zde poslouchal čírikání koroptve polní. Část mého pozorování byla zavedena do databáze ČSO. Na poli je možné uvidět zajíce polního

a o kus dál srnky. Při tahu žab je zde k máni ropucha obecná a o kus dál jsem potkal na silnici čolka obecného. Ale ten mohl táhnout z nějaké jiné podmáčené plochy, kterých je v blízkosti vodoteče dost.

Jenže život není zastoupen jen velkými zvířaty. Zkusmo jsem v tomto předjaří rýpnul do země a díky svému zaměření na měkkýše jsem kromě běžného hlemýžďe zahradního (*Helix pomatia*) a páskovky keřové (*Cepaea hortensis*), uviděl „ochlupenou“ srstnatku chlupatou (*Trochulus hispida*), skelnatku drnovou (*Oxychilus cellarius*), skelnatku západní (*Oxychilus draparnaudi*), skleněnku průsvitnou (*Vitrina pellucida*), stanovištně výjimečného údolníčka drobného (*Vallonia pulchella*) a oblovku lesklou (*Cochlicopa lubrica*). Nazí měkkýši byli v divoké skládce zastoupeni nepůvodním plzákem španělským (*Arion lusitanicus*), ve vrboví a olšině pak plzákem hnědým (*Arion fuscus*) a plzákem obecným (*Arion distinctus*). V rozmrzající zemi se kromě žížal probouzely hlístice bílé, ale také drobná ploštica klopuška a drobný střevlíček rodu *Pterostichus*.

Když si člověk při prolézání křovin mlátí hlavu o větve, povšimne si často i dřevokazných hub. Pro mě byl nejzajímavější nález outkovky vonné vyskytující se v části blíže k Nebřehovické silnici. Z jiných dřevokazných hub zde byl sítkovec načervenalý, ohňovec obecný, ohňovec ovocný, troudnatec kopytovitý a pevník plstnatý. Při rozhrabávání země jsem našel drobnou houbičku jehnědku olšovou cf.



Pohled na stromové a keřové parto u vodoteče, houbičky a malého měkkýše, foto -vh-

Počet živočichů a rostlin bude s narůstajícím teplem zřejmě přibývat. Bohužel s tím vším se zároveň vyskytuje i rozličný, zatím biologický odpad v podobě ořezaných větví a mladých kmínků stromků. Vodoteč samotná byla dotčena přítomností PET lahví, starých kanýstrů, hadrů, kusů kameniny a plastu, ba i staré boty.

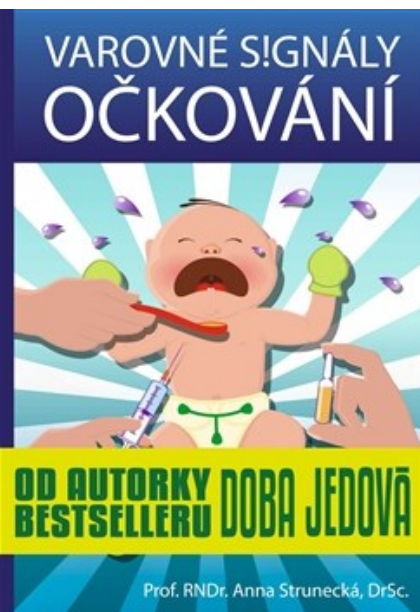
A teď, co s tím vším? Jen poukázání na to, že obyčejný rigol v zemi sloužící k odvádění ve spojení s keři a stromy může skrývat rozmanitost života. Uvedené místo projde zřejmě obnovením původní funkce vodoteče, to znamená odvádění vody z míst, kde je jí někdy více než dost. Snad toto obnovení bude na rozdíl od mnohých revitalizačních projektů úspěšné a snad vynaložené úsilí, které má pomoci lidem od nadměrné vody, bude i lidmi tolerováno a obhospodařováno.

Mapový odkaz: <http://www.mapy.cz/s/gx6l> - na úsek o kterém píš. -vh-

Reakce na článek J. X. Doležala o povinném očkování

Jiří X. Doležal v Reflexu napsal článek: „Biomatkám sklaplo, očkování zůstalo povinné“, v němž použil svéráznou a jen omezeně publikovatelnou argumentaci. Kdo článek nečetl, o nic nepřišel. Kdo ho četl, nemůže nereagovat. Vyjímáme alespoň krátký úryvek z článku prof. Strunecké, Mgr. Synkové a Ing. Filla, uveřejněného [zde](#).

V ČR jsme měli velice dobrý a kvalifikovaný systém očkování a je třeba přiznat, že díky němu se od roku 2000 u nás prakticky nevyskytují dříve běžné dětské nemoci. Bohužel, s vývojem moderních vakcín se objevují nové a dříve nepoznané důsledky v podobě cizích virů a fragmentů DNA ve vakcínách i v důsledku kombinace vakcín. Tabulka se seznamem přídatných látek ve vakcínách používaných v USA obsahuje 77 názvů chemických látek. O možných nežádoucích účincích vakcinace se u nás v ambulancích pediatriů nemluvilo a není to vítané ani dnes. Prof. Boyd Haley z univerzity v Kentucky, který svědčil před Kongresem USA i v Pentagonu o škodlivosti přídatných látek ve vakcínách, napsal: „Kdybyste smíchali rtuť, fosfát hlinitý, sulfát amonný a formaldehyd s virem, dali to do injekční stříkačky a píchli do vašeho dítěte, pošlou vás do vězení. Proč je to tedy legální pro doktory? A proč jim to dovolujeme?“ Proč nejsme ochotni poučit se ze zkušeností USA, které zápasí s prudkým nárůstem případů autismu, dětského diabetu, alergií, ale i černého kašle a spalniček, a to přesto (nebo právě proto), že jejich děti dostávají největší počet vakcín ze všech států světa? Byl jste vy sám kromě tetanu očkovan i proti



Více informací můžete čerpat i z této knihy prof. Strunecké

pneumokokovým infekcím a očkujete se každoročně proti chřipce? Ve vašem věku to vakcinologové vřele doporučují. Jestliže vezmete pětikilové dítě a dáte mu tři injekce v jednom dni, je to jako kdybyste dali 60-kilové osobě 36 vakcín najednou. Byl byste ochoten nechat si v měsíčních odstupech píchnout 4× za sebou 12 hexavakcín, 12 pneumokokových vakcín a k tomu spolknout 12 sladoučkových vakcín proti průjmu (rotavirům)? A pak ještě za půl roku vyzkoušet na svém těle 12 vakcín MMR? Jste rozený experimentátor, ukažte svoji odvahu a dokažte „nedepilovaným biomatřím“, že to s Vámi nic neudělá — jistě nebudete plakat celé noci, ani nedostanete Aspergru či Alzheimeru.

Dokážeme pochopit, že J. X. Doležal vynáší soudy o věcech, kterým nerozumí. Je to jeho přirozená potřeba. Nedokážeme pochopit, proč mnozí chytří a vzdělaní muži v našem státě tvrdošijně popírají poznatky biomedicíny a klinického výzkumu a rozhodli se nutit rodiče i lékaře k bezpodmínečnému aplikování skrytých biologických bomb, které poškozují naše děti. Poškození vakcínami může být totiž v budoucnu větší než cokoliv, co jsme dosud viděli. **Prof. RNDr. Anna Strunecká, DrSc., Mgr. Hana Synková, Ing. Marián Fillo**

S ženichem na zádech

Jak vlastně probíhá záchranný transfer ropuch z hlediska žab samotných? Jak se „nevěsty na tahu“ asi cítí a co je nejvíc stresuje? Něco z toho se můžeme domyslet, něco bylo vyzorováno, na něco díky dlouhé praxi snad ještě časem přijdeme. Bylo by to potřeba, protože jen z takového poznání může povstát maximální šetrnost při manipulaci s živými tvory, vysílenými zimováním i jarním putováním.

Ropuchy v zimě hibernují pod prkny, pod kameny, v děrách (které najdou nebo vyhrabou) apod. Tyto úkryty jsou od jejich rodných stojatých vod někdy značně vzdálené. Genetická paměť umožňuje při jarním rozmnožovacím tahu objevení místa, kde se která z žab narodila a kam pak putuje s cílem založení další generace. Po cestě je potřeba šetřit energii, aby nakonec k rozmnožení vůbec mohlo dojít. Ropuchy během tahu nežerou, jsou soustředěné jen na přesun k vodě a na to, aby se (nejlépe už během svého putování) patřičně spárovaly. Samička se často namáhavě sune přes nejrůznější překážky nejen s jedním ženichem na zádech, ale i s dvěma nebo více, a ještě musí snášet jejich potyčky. Ten, který se jí dokáže nejpevněji držet, odráží své soky zadníma nohama doslova „za jízdy“. Je-li v cestě silnice, trvá její přechod několik minut a i na málo frekventovaných úsecích pak žáby snadno skončí pod koly aut. Příroda vybavila všechny tvory dokonalým instinktem, ale nepočítala s tím, že jeden z druhů, člověk, přetvoří krajinu bez ohledu na své rostlinné a živočišné spoluobyvatele. O tom, co všechno (nejen při tahu) může našim obojživelníkům ztrpčovat a ohrožovat život, se můžeme dočíst např. ve velmi pěkně zpracovaném pojednání Jaromíra Maštery – [zde](#).

Žáby musí dbát na to, aby jim nevyschla pokožka, a tak za sucha, mrazu nebo větru odkládají jarní tah na příznivější dobu. Když už se ale jednou dají do pohybu, snaží se v něm pokud možno pokračovat i při zhoršení podmínek. Je-li obzvláště zle, zahrabou se a počkají, ale jakmile je zase trochu vlhčejší, nejlépe za soumraku, jdou dál. Narazí-li na zátarasy, snaží se je obejít, ale i podhrabat. Nebo se schovat a počkat. A tak se stává, že dobrovolníci obcházející „žaboviště“ mají pocit, že se vůbec nic neděje, nikdo neputuje, ale najednou se setmí nebo sprchne a ropuchy jsou všude, kde se vzaly, tu se vzaly.



Pár ropuch obecných v amplexu, foto -jj-

Je-li pás zátarasů krátký (např. mezi dvěma vedlejšími cestami, kde to jinak nejde), je zvykem u něj zahrabat do země tu a tam kbelíky (hlavně na koncích pásu) a chodit pak vybírat žáby, které do nich spadly jako do pasti. Naše strakonická ZO ČSOP ale tenhle způsob odzkoušený nemá, protože jsme zatím nikdy neměli důvod jej použít. Sbíráme na dvou lokalitách na silnicích II. a III. třídy (kde je slabý provoz a zároveň jsou úseky s výskytem žab velmi dlouhé, a tak tam zátarasy nebudujeme) a kromě nich na mimořádně rušné Volyňské silnici, kde máme postavené zástěny v délce téměř půl kilometru. Nehrozí u nich, že by žáby mohly utéci na krajích do vozovky. Zátarasy je buď svedou k propustkům, nebo je zadrží do doby našeho příchodu i bez pastí.

V letech 2011 - 2012 jsme chodili na Volyňskou dvakrát denně, a tak jsme měli mnoho příležitostí ropuchy pozorovat a všimnout si jejich chování. Při sbírání a přenášení v kbelících se nám nejlépe osvědčilo brát žáby opatrně zespodu, kde nejsou tak choulostivé jako shora. Chovají se při tom klidně a stejně tak si počínají na dně vědra. Dokonce někdy vydávají své pářící zvukové signály, jako by nic. Používáme široká vědra, do kterých se vejde několik žabích párů vedle sebe. Domníváme se, že nejlépe je zaplnit pouze dno, víc ne. Ve dnech se slabším tahem stačí přecházet silnici a vyprázdnit kbelíky jednou nebo dvakrát, jindy je to nutné vícrát, ale ve dvojici se to zvládnout dá. Tento způsob pokládá-

me za šetrný a dáváme mu přednost, vzhledem k tomu, že ropuchy jsou svou povahou samotářské a i samo páření je pro ně nezvyklou a vyčerpávající situací. Navíc jim vadí nepřírozené, vysušující prostředí, jako je zorané pole nebo prašné okolí silnice. Společný pobyt v těsném prostoru by jim mohl ubírat energii potřebnou k zachování dobré kondice a k odolnosti proti možným nákazám.

Od roku 2013 nám přibývali další dobrovolníci do „žabích hlídek“ a kromě toho kontrolujeme Volyňskou už jen jednou denně – to nám umožnilo přibrat si další dvě lokality – u Nebřehovic a u Řepice (viz např. [zde](#)). Pokud by nás bylo časem ještě více, mohli bychom svou působnost rozšířit na další místa a zároveň neslevit na kvalitě naší práce. Je pravda, že bez transferu by na některých frekventovaných vozovkách neměly ropuchy šance takřka žádné, ale to neznamená, že by se manipulaci s nimi neměla věnovat patřičná péče.

Teprve nedávno jsem se dověděla, že zraněná žába dokáže žít ještě i několik hodin nebo dokonce dní a trápit se, než uhyne (viz vyprávění herpetologa Adama Procházky [zde](#)). Když si člověk představí, kolika tvorům naše pohodlné cestování takto nespravedlivě a krutě ubližuje, běhá z toho mráz po zádech. Záleží na našem rozhodnutí, jestli to i tak necháme být, s tím, že všem jim tak jako tak pomoci nelze a že máme dost svých vlastních starostí, nebo jít, udělat aspoň něco a pokusit se získat každý dalšího dobrovolníka – jednoho, dva nebo raději ještě víc... Hlavní ale je vědomí naší solidarity s ostatními tvory obývajícími naši společnou planetu a přesvědčení, že nelze všechno podřizovat jen našim vlastním potřebám. Jak jsme uvedli např. v [Kompostu č. 5/2012](#), zpětný tah žab do polí je „rozcouraný“ a je prakticky nemožné jej nějak ovlivnit. Někteří mladí jedinci projdou začátkem léta propustky, některým se to povede v hodinách s klidnějším provozem horem... totéž platí na dospělce (z nichž část se od rybníka zpět vrací hned na jaře a je potřeba kvůli nim včas odstranit zátarasy, ale mnozí se zdrží v okolí stojaté vody nebo i jinde a dál putují třeba až na podzim)... ale mnozí doplatí na svou přirozenou potřebu migrace smrtí nebo zraněním na vozovkách podobně, jako se to děje na jaře. K přírodě šetrné způsoby cestování (a nejen cestování) tedy přispívají k ochraně obojživelníků ještě mnohem více než sebelépe provedené záchranné práce. **-ah-**

Veget na pokračování – 38. díl – Mýtus č. 3 – Bez masa není síla

Pro tento díl seriálu a další stereotypní tvrzení bychom mohli zopakovat východisko pro zamyšlení minulého dílu. Zřejmě zdravotní výhody bezmasé stravy jsou stírány zaužívaným náhledem na stravu vegetariánskou, případně veganskou, jako na něco méněcenného a neúplného. V případě posuzování síly je tento pohled ještě mnohem výraznější, neboť maso je po dlouhou dobu vnímáno jako symbol plnohodnotné složky stravy, jež by měla poskytovat velké množství energie. Toto jednostranné hodnocení vzniklo patrně v dobách, kdy byl jídelníček z různých důvodů chudý, případně docházelo k celkové potravinové restrikci. Maso nebo ostatní živočišné produkty získané z nejrůznějších zdrojů tak opravdu znamenaly výrazný prvek soběstačnosti, někdy i přežití samotného (viz např. povídka Oty Pavla „Smrt krásných srnců“ apod.). Bohužel tento způsob vnímání v dobách dostatku ostatních potravních zdrojů nemizí a v dobách minulého režimu byl a i nyní je posilován hospodářským tlakem zprůměrněné živočišné výroby.



Exhibice projektu [Vegan-fighter](#), foto archiv VF

kosti svalů ve spolupráci se zdrojem energie z jídla. Sílu můžeme rozdělit na výbušnou a vytrvalostní. Každá z nich má svá specifika. Velkou roli hraje trénovanost, sacharidový metabolismus, aerobní kapacita (laktátový práh...) atd., což jsou však složité mechanismy a není v možnostech rozsahu článku se jimi zabývat. Budou nám sloužit pouze pro představu toho, že velikost svalů je jenom jedním dílem skládky.

Proč jsou maso a ostatní živočišné produkty z hlediska svalové práce nevýhodné potraviny? Velmi často se jako argument v diskuzích nad touto problematikou používá tvrzení, že maso je dobrým zdrojem kvalitních bílkovin. To je bezesporu pravda, ale jeho konzumace v tomto případě nepředstavuje vůbec žádnou konkurenční výhodu. Velké množství rostlinných potravin obsahuje stejné, nebo i vyšší množství bílkovin se stejně kvalitním, případně mírně horším aminokyselinovým spektrem (viz díl o bílkovinách – [Kompost č. 10/2012](#) str. 4). Navíc můžeme u těchto po-

travin využít (zvláště při svalové práci) jejich nesporné výhody (obsah sacharidů i velké množství vlákniny, které zpomalují jejich vstřebávání, zásadotvorné účinky, obsah antioxidantů a fytochemikálií, které urychlují regeneraci, menší zatížení škodlivinami...). Velkou nevýhodou masa a živočišných produktů s ohledem na svalový výkon je absence nebo velmi nízké zastoupení sacharidů, což je základní, nejrychlejší a nejefektivnější palivo pro svalovou práci – zejména tu výbušnou. Ve většině případů obsahují velké množství tuků (s vysokým podílem nezdravých nasycených mastných kyselin). Tuk v potravě je jako zdroj energie pro práci svalů využitelný složitou a neefektivní oklikou (nezaměňovat s rozkladem a pálením zásobních tuků ve svalech, což je naopak vysoce efektivní a pro vytrvalostní práci nezbytné). Živočišné potraviny tak mohou být koncentrovaným zdrojem energie, která je však nesporně využitelná pro svalový výkon. Důležitým faktorem je také naprostá absence vlákniny, která slouží ke zpomalení vstřebávání sacharidů do krve a jejich lepšímu rozložení v čase. Pro regeneraci svalů po námaze jsou nezbytné jednoduché sacharidy a antioxidanty, které v živočišných produktech vesměs chybějí. Podstatnou je výrazná kyselinotvornost živočišných potravin, což při zvýšeném vzniku kyseliny mléčné při práci svalů a nutnosti jejich rychlé neutralizace představuje velký problém. Významný je i vysoký obsah škodlivin, které se snadno kumulují v tučných živočišných tkáních. Jejich odbourávání v našem organismu může znamenat zátěž potažmo snížení výkonnosti.

Jak už bylo řečeno v minulém díle seriálu – živočišné potraviny jsou jednostranně zaměřené potraviny. Obsahují velká množství omezeného počtu živin (některých víceméně škodlivých), jiné u nich téměř nebo zcela chybějí. Komplexnost stravy může hrát při sportovním tréninku velkou roli. V odkazovaném článku o výhodách rostlinné stravy pro sportovce jsou uvedeny další internetové zdroje, zabývající se vegetariánskými a veganskými zástupci vytrvalostních i silových sportů. Potvrzují výše uvedená fakta v praxi. Často se setkávám s tvrzením, že těžká fyzická práce je zcela odlišná od sportu a vyžaduje odlišný přístup včetně stravy (samozřejmě založené na mase). Osobně jsem toho názoru, že pokud se sportem nemyslí jedna izolovaná disciplína a je k němu přistupováno systematicky, náročností a požadavky na stravu se tvrdému fyzickému zaměstnání vyrovná nebo jej předčí (zejména kvůli tlaku na zlepšování výkonnosti).

Pokud se podíváme do historie, mohou být důkazem o nepravdivosti mýtu síly z masa archeologické nálezy dokladující rostlinný jídelníček římských gladiátorů ([zde](#)). I když byla strava s převahou ječmene a luštěnin využívána zejména pro nárůst váhy a ochranu jejich těl tukem, hustota kostí dokazuje jejich vysokou trénovanost, takže bychom je neměli přirovnávat k dnešním zápasníkům sumo. -jj-

Jarní motýl

Minulý rok jsem v dubnu našla v remízku u obce Chanovice motýla strakáče březového (*Endromis versicolora*). Tento motýl náleží do čeledi strakáčovití (*Endromidae*), která obsahuje jen 3 druhy, z toho jen jeden euroasijský druh. Se strakáčem, dospělcem, se můžeme setkat již koncem února a jeho letová perioda trvá do května. Vyskytuje se v listnatých a smíšených lesích, na lesních okrajích, v průsekách, na pasekách a v parcích. Samička klade 25 až 30 vajíček v prstenci okolo živné rostliny, kterou jsou různé dřeviny – bříza, olše, líska, lípa nebo habr, výjimečně hrušeň. Housenka je lysá, po vylíhnutí z vajíčka černá, poté zelená, na hrudi po stranách s bílým pruhem a na zadečku s bílými šikmými pruhy. Její osmý zadečkový článek nese ostrý bílý výstupek. Mladé housenky žijí ve skupinách a dokonale napodobují nerozvitě jehnědy. Larvální perioda trvá od května do července. Přezimuje jako kukla na zemi. Dospělý motýl má zakrnělý sosák, proto asi nemůže přijímat potravu. Samečci jsou zbarveni oranžově hnědě a jsou menší než samičky, mají dlouze hřebenitá tykadla, zatímco tykadla samiček jsou krátce hřebenitá - na fotografii je zřejmě samička. Motýl není zařazen do žádného stupně ochrany (podle webových stránek AOPK ČR), podle Kapesního atlasu našich motýlů (rok vydání 1985) však není nikde hojný a zdá se, že v poslední době se stává stále vzácnějším. **Eva Legátová**



Strakáč březový, foto Eva Legátová

Použitá literatura:

- HRABÁK, R.: Kapesní atlas našich motýlů, SZN, Praha, 1985.
MACEK, J. a kol.: Noční motýli I., Academia, Praha, 2007.
NOVÁK, I., POKORNÝ, V.: Atlas motýlů, Paseka, Praha – Litomyšl, 2003.

Blešivec a beruška – rozloučená dvojka

Blešivec potoční (*Gammarus fossarum*), beruška vodní (*Asellus aquaticus*)

Zvířátka, která se pokusím popsat, žijí často blízko nás. Taxonomicky patří jak blešivec potoční (*Gammarus fossarum*), tak beruška vodní (*Asellus aquaticus*) mezi korýše nižší, zařazené do podtřídy rakovců (*Malacostraca*).



Blešivce potoční - Vltava, Praha - Holešovice, foto -vh-

tých vod. Mělké, často prosluněné pobřežní prostory jsou pro ni jako dělána. Z vlastního pozorování bych se odvážil tvrdit, že beruška vodní je tvorem, který se v našem regionu nevyskytuje tak hojně jako blešivce. Společně je nalezneme málokdy.

Závěrem je nutno říci, že v případě nenadálého snižování stavu vody bývají právě tito korýši postiženi nejvíce. A pokud takové období trvá, jejich mrtvolky jsou pod kameny v stovkách. Mírnou výhodou je, že jsem pozoroval blešivce, kteří se do měkkého bahna říčního břehu dokáží zavrtat a přečkat o něco delší dobu než zranitelnější měkkýši.

Pokud tedy v čase odcházející zimy a přicházejícího jara budete mít cestu okolo nějaké vodní hladiny, raději potoka, říčky nebo tůňky, zkuste se po popisovaných korýších podívat. Možná budete překvapeni, co dovedou a jak jsou zajímaví. A pokud je najdete, zamyslete se, zda dosud žijí blízko nás. Tímto článkem bych také uzavřel pravidelnost cyklu článků „Zvíře blízko nás“ a přešel spíše na občasné psaní, pokud bude zájem. Tak někdy příště. -vh-

Použitá literatura:

BUCHAR, Jan: Klíč k určování bezobratlých, 1. vyd., Scientia, Praha, 1995.

HUDEC, Karel: Příroda České republiky: průvodce faunou, 1. vyd., Academia, Praha, 2007.

První ze jmenovaných je dále zařazen do řádu různonožců (*Amphipoda*). A nyní, jak od sebe blešivce a berušku poznáme? Blešivci jsou tvorečkové žijící ve vodě pod kameny, ve skrytu zarostlých břehů. Často se s nimi setkáme, když zvedneme z vody kámen a po jeho povrchu utíká trhanými pohyby něco malého. Pohybuje se to většinou nezvyklým způsobem - na boku. Nožičky jsou různě dlouhé a odtud zřejmě výše zmiňovaný název. Pokud se nám jej podaří zastavit, mírně se zmitá, a když nám upadne zpět do vody, rychle za pomoci nožiček mizí v detritu nebo pod kámen. Jedná se o tvora velkého od několika milimetrů po 1,5 cm. Je přítomen takřka v každé „slušnější“ a čistější vodě, a to i v rychle proudící. Živí se rostlinnými zbytky, ale pozoroval jsem i jiné blešivce, zejména ty mořské, jak se ometají okolo nějaké zdechlíky ryby či jiného mořského tvora. Že jim něco zůstane za drápky, je nasnadě. U nás je blešivců asi 8 druhů a mezi nejhojnější patří právě blešivce potoční. Dalším hojným druhem je blešivce obecný (*Gammarus pulex*). Odlišování jednotlivých druhů blešivců od sebe je popsáno podrobně v použité literatuře. Dlužno dodat, že při určování je nutno se blešivcům podívat na tykadla, nožičky a zadeček.

Beruška vodní je tvorem ne tak „zbrklým“ jako blešivce. Tvarem připomíná naše „sklepní“ a podkamenní stínky a s nimi sdílí skupinu stejnonožců (*Isopoda*). Nožičky jsou schované pěkně pod tělem a zvířátko se pohybuje obvyklým způsobem, bříškem dolů. Jenže na rozdíl od našich sklepních, puklinových a zemních stínek žije ve vodě. Beruška vodní je tvorem převážně rozvážným. Pomalu šmejdí po dně, někdy se ráda sluní pod vyhrátou vodní hladinou na spadáném listí a tu a tam něco pozře. Stejně jako blešivce má ráda rostlinné zbytky. Velikostí je do 1 cm. Je příznivcem čistých, převážně stoj-



Beruška vodní - tůňka u říčky Klabavy - Rokycany, foto -vh-

Večer s dokumentem – 14. díl – Z popelnice do lednice

Každý z nás to ví. Určitá část vyprodukovaných a prodávaných potravin se nikdy nezkonsumuje a končí na skládce. Až konkrétní čísla a příčiny dokazují skutečnou zvrácenost tohoto stavu. Německý dokument „Z popelnice do lednice“ z roku 2010 přináší alarmující informace. Více než polovina veškerého jídla se nedostane na talíře spotřebitelů. O to horší, že jde o potraviny ve většině případů zdravotně naprosto nezávadné. V době, kdy je hlad a podvýživa stále jedním z největších problémů obyvatel planety, jde o velmi závažnou věc. V případě plýtvání potravinami není tak snadné ukázat na konkrétního viníka. Jedná se o kolektivní vinu západního konzumního světa. K té je přispíváno na mnoha úrovních. Prvopočátek problému je však způsobován námi – zákazníky a naší utkvělou představou o spotřebitelském štěstí. Dokážeme se vůbec zamyslet nad tím, co všechno stojí za naší touhou vidět každý den regály supermarketů naplněné zcela nadbytečným výběrem produktů? Co způsobuje naše nutkání kupovat si i potraviny, které ve skutečnosti nepotřebuje-

me? Náš tlak na výběr potravin, jejich vzhled a cenu způsobil, že jejich velká část je tříděna již při sklizni, neboť nesplňují přísná kritéria zadaná obchodními řetězci (křivé okurky, malé brambory). Další podstatná část končí v kontejnerech supermarketů s minimální možností jejich dalšího využití. Řetězce mnohdy reagují opět na zákaznický tlak, vyžadující např. velký výběr rychle se kazících potravin krátce před ztrátou jejich životnosti (pečivo atd.). Samotné lhůty a doporučená data spotřeby jsou většinou výrazně podhodnocené a charakterizují spíše zachování vizuálních a technologických vlastností než jejich zdravotní nezávadnost. Jako zákazníci jsme nevědomky tlačeni k nákupu většího množství jídla, než jsme schopni sníst. Výrazná část potravin končí v koších i v podnicích hromadného stravování, a to i přesto, že zisk z jejich prodeje je zde prvořadý.



Foto -jj-

Nemusíme se snad ani zmiňovat, jak závažné jsou tyto informace u živočišných potravin. Příkladem může být např. produkce mořských ryb. Ve chvíli, kdy je většina světových lovišť zcela zdecimovaných, je pohled na metrky likvidovaných ryb jen kvůli špatné technologii skladování nebo chybnému marketingu značně frustrující.

Snímek však nabízí v celém jeho průběhu možnosti řešení. Ty vidí zejména ve změně způsobu spotřebitelského uvažování, upřednostňování lokálních potravin, lepším plánování nákupů a samozřejmě změně

systémových předpokladů pro celé potravinářské odvětví. Navzdory závažnosti předložených informací je dokument jedním z těch, které nám mohou hodně povědět o nás samotných.

Ke zhlédnutí je k dispozici např. [zde](#). -jj-



Pozvánky - duben 2015

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně zve:

Farmářské trhy Strakonice

Pátek 10. a 24. 4., 13 - 17:00, první nádvoří strakonického hradu

V sezóně 2015 budete mít možnost navštívit celkem 15 termínů farmářských trhů – 1 x za 14 dní, každý lichý pátek, bez přestávky. Doba i místo konání zůstávají nezměněny, a to od 13 do 17 hodin na prvním hradním nádvoří. Ideální příležitost pro nákup cestou z práce nebo před odjezdem na víkend. Trhy startují 10. dubna, sezónu zakončíme 23. října. K dispozici bude široká škála farmářských potravin s ověřeným původem (zboží z marketu u nás nekoupíte) a rukodělné výrobky vhodné nejen jako dárek. Novinkou letošních trhů bude rozšíření prodejního prostoru k mostu Jana Palacha. Toto místo bude poskytnuto k prodeji drobných přebytků (zahrádkářských, uměleckých aj.), a to bez účastnického poplatku. **Kontakt:** jan.juras@knih-st.cz, 721 658 244. **Více informací:** farmarsketrhy.strakonice.eu

Farmářské trhy Strakonice

každý druhý pátek - 13:00 - 17:00

10. 4. | 24. 4. | 8. 5. | 22. 5. | 5. 6.
19. 6. | 3. 7. | 17. 7. | 31. 7. | 14. 8.
28. 8. | 11. 9. | 25. 9. | 9. 10. | 23. 10.

1. nádvoří strakonického hradu

Pořádá Ekoporadna při Šmidingerově knihovně
Kontakt: Ing. Jan Juráš, 721 658 244, jan.juras@knih-st.cz, farmarsketrhy.strakonice.eu



Kurz zdravého veg(etari)ánského vaření

Úterý 7. 4., od 18:00, cvičná kuchyňka ZŠ Povážská (Nad Školou 560)

Kurzy probíhají 1 x měsíčně do května, hlásit se je možné na každý zvlášť. Přijďte rozšířit své kulinářské obzory o potraviny a pokrmy z oblasti zdravé a bezmasé kuchyně. Kurzy budou doplněny teoretickým povídáním o surovinách a postupech zajímavých nejen pro vegetariánské vaření. Hlaste se na jan.juras@knih-st.cz nebo 721 658 244. (Kurzy pořádáme také v Blatné, Volyni a nově v Česticích.)

Zelené otazníky – „Exkurze do úpravny vody Hajská“

Středa 22. 4., sraz v 17:00 u ÚV, nebo v 16:00 u Čistírny odpadních vod Strakonice

V rámci exkurze navštívíme provoz, který zásobuje pitnou vodou město Strakonice a který prošel v nedávné době rozsáhlou rekonstrukcí. Můžete dorazit přímo na místo, nebo se s námi vydat pěšky podél řeky od čistírny odpadních vod. -jj-

Pobočka ŠK Za Parkem a ČSOP zvou dospělé i děti:

Výstavky

Výstavka kvetoucích rostlin na určování, pokračuje akce **Paměť strakonických stromů a Nejlepší knihy** - v půjčovně pro děti a dospělé na pobočce Za Parkem.

Hraní na kantely

Pondělí 6. 4. velikonoční hraní na kantely (vyrobené při akcích ŠK), případně i další nástroje. Koná se **od 18:00 na pobočce Za Parkem** ve spolupráci s o. s. Spona. **K poslechu nebo i zpěvu zveme také veřejnost.**

Přírodovědný autobusový zájezd

Sobota 11. 4. Program: Spálené Poříčí (lidová architektura a další památky, záchraná stanice s ekocentrem, návštěva muzea ve špejcharu s galerií kresleného humoru J. Wintera-Nepřakty, možnost oběda), **Měčín** (návštěva muzea skašovských hraček), **Petrovice** (zděné brány u několika zemědělských usedlostí), **Nalžovské Hory** (výhled do kraje, přírodní park Prašivice s atrakcemi pro děti), **Těchonice** (draha aj.). **Cena 200 (sleva: 150) Kč.** Přihlášky a informace na hrdlickova@knih-st.cz, 380 422 720 nebo v knihovně.

Strakonické příběhy XVI.

Úterý 14. 4. Karel Skalický: Strakonické příběhy XVI. Ulice Bezděkov. Příběh života jedné části města. Od středověkých počátků až k přerodu v Nové Strakonice. Urbanistický vývoj, obyvatelé, povídačky... Další vyprávění regionálního historika v rámci rozsáhlejšího strakonického cyklu, doprovázené projekcí různých dokumentů a vyobrazení. **Od 18:00, tentokrát ve společenském sále ŠK na zámku.**

Přednáška o revitalizacích

Středa 15. 4. - Mgr. Vladimír Ledvina (krajinářský a zahradní architekt, ekolog): **Revitalizace městské a obecní zeleně** (přednáška s promítáním). Od 17:00 v promítacím sále strakonického gymnázia.

Vyrábění kytiček ze saténu

Čtvrtek 16. 4. - Tvořivý podvečer s Janou Lebedovou: Kytičky ze saténu. Mezi 17:00 – 19:00 hod. v půjčovně v Husově ulici č. 380 (lze přijít kdykoliv mezi 17. a 19. hodinou, třeba jen na podívání). Materiál a potřeby k předvedení budou připraveny, ale hodilo by se přinést si i vlastní (satén různých barev, nůžky, pravítko, jehly, nitě).

Přírodovědná procházka

Neděle 19. 4. Přírodovědná procházka do areálu Bažantnice u Pracejovic (cca 4 – 5 hod.). **Sraz v 12:15 na nádvoří strakonického hradu.** Půjdeme přes rozkvetlou Kalvárii k Bažantnici, kde se pokusíme projít do Pracejovic. Zpět buď po silnici, nebo okolo rybníků V Holí. Budeme si všímat rostlin a živočichů.

Kroužek MOPíků

Páteční schůzky kroužku MOP pro předškolní a mladší školní děti, rodiče aj. Sraz vždy v 16:00 před hradem u kanceláře CIAO (kromě 3. 4.). 10. 4. vyčistíme studánku Skleněnkou a zahrajeme si kuličky, na 17. 4. jsme pozváni na zahrádku k Taschnerům, 24. 4. se podíváme do lesa, co už kde kvete.

Více na www.csop-strakonice.net. -ah-

Šmidingerova knihovna zve:

Zahrada barev

1. 4. – 30. 4., ŠK, vstupní hala. Výstava výtvarných prací žáků ZUŠ, třídy PaedDr. Jarmily Lískovcové a Mgr. Ivany Schwarzové.

Kraslení

Středa 1. 4., 15:00, ŠK, oddělení pro děti. Velikonoční výtvarná dílna s Jitkou Petrášovou pro šikovné děti. Společně vyrobenými velikonočními ozdobami proměníme nový pohádkový strom v dětském oddělení. Materiál bude k dispozici, připojit se může každý!

Zdeněk Podskalský: Rozesmát člověka, kterého bolí zuby

Čtvrtek 9. 4., 17:00, ŠK, společenský sál, vstupné 40,- Kč/pro členy AVČ 20,- Kč. Hostem další besedy v rámci cyklu Akademie volného času bude filmový historik, novinář a publicista Pavel Taussig.

Kurzy počítačové gramotnosti

Úterý 14. 4., Pro úplné začátečníky: Základy práce s počítačem, 9:00 – 10:30, MS Word, 13:00 - 14:30, ŠK, studovna. Kurzy jsou přednostně pro čtenáře ŠK. Zájemci se musí na kurz přihlašovat osobně, proti vratné kauci 100,- Kč.

Módní poradna II

Úterý 21. 4., 16:00, ŠK, společenský sál, počet míst je omezen, vstupné 80,- Kč. Účesy a líčení se stylistkou Danou Beranovou. Poradíme vám vhodné líčení dle tvaru obličeje, tipy a triky, jak podtrhnout Vaše přednosti a potlačit nedostatky, ukážeme vhodné účesy.

Setkání s Pavlem Sekyrkou

Středa 22. 4., 17:00, ŠK, společenský sál. Beseda s autorem knihy „Zmizelí a nalezení“ a dále projektů „Memento strakonických Židů“ či „Bolestné kameny“. Součástí setkání bude autorské čtení nového románu z jihočeského prostředí „Bez soudu“.

Tvořivá dílnička pro děti – vyrábíme veselé kuřátko

Čtvrtek 30. 4., 8:00 - 11:00, ŠK, oddělení pro děti.



Drobné smetí

Pro zájemce o aktivní dovolenou

Sérii dobrovolnických pobytů v různých koutech ČR plánuje již poosmnácté Hnutí Duha. Přehled termínů a lokalit „Týdnů pro les a divočinu“ naleznete [zde](#).

Připojte se k Hodině Země

Tradiční celosvětový happening - letos pod heslem „Zhasínáme fosilní energetiku“ - se uskuteční v sobotu 28. 3. od 20:30 do 21:30. Více informací k akci se dočtete [zde](#).

Vše podstatné také na facebooku

Pro uživatele nejrozšířenější sociální sítě novinkami zásobujeme skupiny týkající se samotného Kompostu ([zde](#)), ZO ČSOP Strakonice ([zde](#)), farmářských trhů ([zde](#)) nebo Šmidingerovy knihovny [zde](#). -jj-



Literární okno

Každý má svůj vlastní příběh

V jednom ze starších čísel našeho časopisu (a sice v [sedmém z roku 2012](#)) jsme uveřejnili verše pana Františka Langmajera, které končí vážnými, pravdivými slovy: „... Zachraňovat můžeš. Ano. Ale jen, když je ti dáno!“ Pro členy Českého svazu ochránců přírody je to velice smutné, že spousta poctivě vykonané práce vyjde jakoby naprázdno a není vidět žádný zřetelný výsledek, i přesto, že lépe to za daných podmínek udělat snad ani nešlo a snaha mít všechno pod kontrolou byla obrovská. To, že občas se zadaří, je sice radostné, ale o co by to bylo hezčí, kdyby toho bylo mnohem víc. Vymírající živočichové, zmasakrované stromy, tak tak stále ještě udržovaná chráněná území, týraná hospodářská zvířata... ti všichni si to přece zaslouží, aby už konečně bylo líp, aby se lidi vzpamatovali, nějak se mezi sebou dohodli a začali se chovat ohleduplněji. Proč ti, kterým to přecejenom leží na srdci a kteří se o to zasazují ze všech svých sil, nejsou ve svém snažení úspěšní úplně pokaždé a musí se spokojit s dílčími výsledky, když jde jasně o dobrou věc? Je vůbec na světě nějaká spravedlnost? A pokud nad námi panují nějaké nadpřirozené síly, jde jim opravu o pravdu a lásku, tak jak to naznačují lidové pohádky ze všech možných dob a zemí?

Jedna z nich, kterou mám obzvlášť ráda, sice není lidová, ale je **od mého oblíbeného autora C. S. Lewise** (v překladu Renaty Ferstové). Jmenuje se „**Kůň a jeho chlapec**“ a je pátým dílem „Letopisů Narnie“, o kterých jsem do Kompostu napsala už dříve (v čísle [4/2012](#) a [12/2013](#)) a mohla bych se o nich zmiňovat v nejrůznějších souvislostech – zaznívají v nich totiž otázky, o kterých přemýšlíme občas asi všichni. A zrovna o nespravedlnosti a o těžkém životě rozmlouvá v pátém dílu chlapec Šasta s kouzelným lvem Aslanem, vypráví mu o tom, jak vyrůstal v domácnosti surového rybáře, byl prodán do otroctví, na útěku byl honěn lvy a při cestě přes poušť byl o žízni a hladu... Co na to Aslan?

„Já bych neřekl, že jsi nešťastný,“ pravil pak ten hlas. „Vy nemyslíte, že je to smůla, když člověk potká tolik lvů?“... „Já jsem byl ten lev.“ A jak Šasta zalapal po dechu a neřekl nic, hlas pokračoval: „Já jsem byl ten lev, který tě přiměl, aby ses spojil s Aravis. Já jsem byl ta kočka, která tě těšila mezi příbytky mrtvých. Já jsem byl ten lev, který od tebe odehnal šakaly, když jsi spal. Já jsem byl ten lev, který vyděsil vaše koně a dal jim tak novou sílu na poslední kus cesty, aby ses ke králi Lunovi dostal včas. A já jsem byl ten lev, na něhož se nepamatuješ, který tě tehdy, když jsi ještě jako malé dítě ležel polomrtvý ve člunu, strkal ke břehu, kde na tebe čekal jeden člověk, který tu noc nemohl spát.“ „Takže jste to byl vy, kdo poranil Aravis?“ „Byl jsem to já.“ „Ale proč?“ „Dítě,“ řekl ten hlas, „vyprávím ti tvůj příběh, ne její. Nikomu nevyprávím jiný příběh než ten jeho.“

Proč se Aslan jen tak nezjevil, aby ho Šasta mohl poznat a poprosit ho o pomoc? Proč ho místo toho honil, proč poranil jeho kamarádku, proč děsil koně? To se můžeme jen domýšlet. Ale asi to bylo tím, že lidé i zvířata si až příliš hledí svých vlastních starostí a jejich vnímavost je tím zkrácená. Nezbývá pak nic jiného, než abychom prožili každý přesně to, co ke svému prohlédnutí potřebujeme, a do čeho jsou porůznu zapleteny další osudy, stejně složité a nepochopitelné a pak zase zničehonic srozumitelné a příznivé. Je to velké dobrodružství, když se snažíme dobrat poznání, můžeme v tom jeden druhému pomáhat, a když nás potká něco zlého, je na nás, jak to přijmeme. Je-li účelem všech těch těžkostí něčí ponaučení (třeba i někoho cizího, s nímž je náš osud nějakým způsobem spjatý), pak nám svítá naděje, že to vše má přecejenom svůj smysl.

Jaký byl příběh C. S. Lewise (neboli Jacka, jak zněla jeho přezdívka)? Zpočátku byl poznamenán tím, že v dětství přišel o maminku, že ho šikanovali spolužáci na internátní škole, že prožil dvě světové války... A jindy zase byl tak šťastný, jak si jen mohl přát – třeba když se seznámil se svou pozdější ženou Joy. A pak se stalo skoro přesně to samé, co kdysi – Joy zemřela a zbyly dvě malé děti, zaskočené nepřízní osudu. Vznikla o tom knížka „**Svědectví o zármutku**“, která je oproti jiným dílům C. S. Lewise velice prostá a stručná – o to víc ji čtenáři s autorem prožili a s úlevou se dobrali konce příběhu: nešťastný manžel se nejdříve neuměl a ani nechtěl se ztrátou milované družky vyrovnat, ale když se po čase dokázal vedle vlastní bolesti soustředit na to, že jeho žena odešla s pocitem vděku a smíření, naladil se nakonec na to samé i on. Stalo se to před více než polovinou století a od té doby se stránkami Lewisových knížek probíraly prsty stovek čtenářů, z nichž každý měl své vlastní trápení a radosti – a přece jsme všichni na jedné lodi. Je na nás, kolik trpkosti nebo naopak pokory a naděje každý do svého příběhu vložíme.



Kresba -ah-

Ted', na jaře, nám příroda naši roli předvádí tak zřetelně, jak jen to jde. Přijímá naši práci, když zkypríme na zahradě půdu a vložíme do ní semena, ale je to ona, kdo jim dá sílu vyrůst. Dovolí nám, abychom se okolo nich důležitě točili s motýčkou a s kropáčem, ale je to zase ona, kdo přivádí vodu do potoka, kdo jí dá ráno podobu rosy a kdo ji nechává pronikat do rostlinných buněk. Kdo jsme my, že si chceme hrát na pány? Procházely snad sluneční paprsky našima rukama, když přicházely zahřát první zelené lístky? Jsme to my, kdo má o všem rozhodovat? Neměli bychom náhodou stát nad vším, co vidíme, v úžasu a se snahou chtít toho pro sebe jen tolik, kolik nutně potřebujeme? Co nám je, nebo není dáno, pro nás většinou zůstává tajemstvím, ale to se nijak moc neliší od toho, že i spousta jiných věcí je nám záhadou a vymyká se naší kontrole. Neznáme dost dobře ani svoje vlastní tělo, a kdybychom chtěli řídit svým nedokonalým rozumem třeba dýchání nebo trávení, dlouho by nám to určitě nevydrželo. Jak potom můžeme chtít vynášet soudy, co má jak být nebo se děje spravedlivě, a co ne? Určitě je dobře, když se snažíme svět kolem sebe poznávat a zanechat v něm svoji stopu tak, jak nejlíp dovedeme, ale to je asi tak všechno, co můžeme se vší svojí silou a schopnostmi dokázat. Kdybychom se mohli tak jako malý Šasta tu a tam na něco ze svých příběhů přeptat lva Aslana, asi bychom se hodně divili, co by nám odpověděl. Divil se i Šasta: „... *Nedokázal nic říct, ale potom zjistil, že ani nic říct nechce, a poznal, že nic říkat nemusí. Nejvyšší král všech králů se k němu sklonil. Šastu obklopila jeho hřiva a její zvláštní, důstojná vůně. Lev se dotkl jazykem jeho čela. Šasta zvedl hlavu a jejich oči se setkaly...*“ **-ah-**

„Dobrý den, pane Novotný...“

*Dobrý den, pane Novotný,
dovolíte nám další článek?
Vaše verše tak hezky zní,
že chtěli bychom vybrat z nich
pár pro náš časopis,
než přijdou do čítanek...*

Pan Novotný nám své svolení dal, a tak můžeme navázat na to, co jsme o něm napsali v [čísle 9/2014](#) a přidat další „ochutnávky“ z jeho tvorby. Jednak básničku, kterou napsal speciálně pro naši knihovnu a posledně jsme ji jen jmenovali, jednak malou ukázkou z jeho nejznámější knížky s lákavým názvem „Ozvěna tenká jako vlas“. A ještě také z rozhovoru, který vyšel v časopisu pro seniory Vital plus č. 4/2013 a kromě pana Novotného k němu byl pozván i jeho přítel Luděk Munzar (v plném znění [zde](#)). Na stanici Českého rozhlasu Dvojka mají nyní celý nový program: „Okouzlení slovem“ (což by se dalo obměnit i jako

„O kouzlení slovem“). Z toho mají všichni jejich příznivci jistě radost – hlavně pro klid a mír, jimiž jsou jejich rozpravy prostoupeny a které plynou, mimo jiné, z jejich hlubokého vztahu k přírodě. Ve zmíněném časopiseckém rozhovoru vypráví pan Munzar o tom, jak se před časem podrobil náročné operaci a jak v okamžiku, kdy před zákrokem usínal, viděl před očima třistaletý buk z kraje od Boušína: „... Celou tu dobu jsem byl s ním a on se mnou... Když už mi bylo líp, mohl jsem chodit, řídit auto, tak jsem tam jel...“ A pan Novotný uzavírá celé vyprávění slovy: „... Já myslím, že štěstí je v člověku samém. Esoterici moudře říkají, že všechny choroby mají původ v hlavě. Já bych k tomu dodal, že k té hlavě je zapotřebí párový orgán – jako mezi dvěma elektrodami, aby vznikl oblouk – tak k té hlavě musí být ještě srdce. A vznikne-li mezi nimi onen oblouk, pak jsou lidé schopni se třeba zastavit. Vždyť my pořád spěcháme. Domlouvá si dirigent schůzku po koncertě, byl jsem toho svědkem, a partner namítá, že to je brzy, že to nemůže stihnout, že hrát má nejméně o deset minut déle. «To byla za Talicha, já s tím budu hotov dřív.»...“ -ah-

Kdykoli přijedu do Strakonice...

*Kdykoli přijedu do Strakonice
Vyjdou mi dudáci s dudama vstříc
Srdce si poskočí duše si zavýská
Když kozlík píšťalou o létu zapíská
Zatančí Dorotko na nádvoří
Ať nejen Švandovi tváře hoří
Nejeden grošík tu s kapelou ztratíš
Za rok ho najdeš zas – až se sem vrátíš*

Křížaly

*Posedlá jablečnou chutí
Máš nedočkavé zoubky
V mrazivé kresbě na skle
Vůně své síť splétá
Ty vzpomínky mne nutí
Čerpat až kdesi z hloubky
Ze země mrazem prasklé
Jediný doušek léta*



Foto -ah-

*Pod nožem vzcházejí hvězdičky jaderníků
Souhvězdí šťastných let je na obloze zimy
Pak lodičky všech lásek se k jaru stočí v mžiku
A než se rozední už odplouváme s nimi*

František Novotný

Spisovatel Jiří Marek a jeho krátké působení ve Strakonících

Těžko bychom už dnes našli pamětníka, který chodil v letech 1939 – 1940 na strakonické gymnázium a pamatoval by mladického **Jiřího Marka (1914 – 1994)**, budoucího spisovatele, který v té době dostudoval a ve Strakonících nastoupil do svého prvního učitelského zaměstnání. Na druhou stranu, zrovna tak bychom těžko hledali někoho, kdo by neměl rád pana



Foto -ah-

radu Vacátka a jeho pomocníky z „Panoptika starých kriminálních příběhů“ (1968). Autorem těchto legendárních detektivek i jimi inspirovaných filmových scénářů byl právě Jiří Marek, původním jménem (do roku 1946) Josef Jiří Puchwein. Hodně oblíbená bývala i jeho knížka „Můj strýc Odysseus“, dnes už pozapomenutá, a řada dalších, pro dospělé i pro děti. Čtenářům Kompostu by z nich byla asi nejbližší „Psí hvězda Sírius aneb láskyplné vyprávěnky o psech“ a nebylo by nijak těžké se k ní dopracovat, protože bývá ještě k vidění v knihovnách i v antikvariátech a leckdo ji přechovává doma jako jednu z těch, s nimiž by se nerad loučil.

V mládí psal tento autor i budovatelské knihy, které sice byly poplatné době, ale měly tu velkou přednost, že vycházely z dobré znalosti prostředí i lidí, o nichž pojednávaly. V loňském roce, kdy uplynulo sto let od jeho narození a dvacet let od úmrtí, jsem nestihla Jiřího Marka zařadit do miniseriálu o osobnostech spatých nějakým způsobem s naším regionem, ale teď na jaře, kdy rozkvétají záhony, jsem si na něj znovu vzpomněla. K mým oblíbeným příběhům z jeho „**Malých dramát**“ (1960) totiž patří ten o dvou zahradnících, mladém a starém. Je to dílko čítankové, tak trochu „šustí papírem“, ale stejně jsem ráda, že si jej ze svých školních let pořád ještě pamatuji, protože mě vlastně docela dost ovlivnilo. Jako každý, kdo

má hodně rád přírodu, mám totiž tendenci očekávat patřičnou úctu k ní i od druhých a plašit se, pokud v tom směru není něco v pořádku. Dost se v tom podobám mladému zahradníkovi, který si stěžoval svému zkušenějšímu kolegovi na liknavé učně. Měl pravdu, že kropit nebo prosívat zem se musí opatrně, že je důležité si pamatovat jména rostlin, že zábavu by si měla mládež dopřávat až po práci... Starý pán, místo aby se přidal a ještě víc si ve stížnostech přisadil, to ale viděl jinak: „... Já bych nezoufal. Jsou lidé, kterým se na zahradnictví nejvíc líbí hlína a dobrý kompost. To jsou pečliví zahradníci. A někdo má rád vznešené názvy. Místo len říká linum a místo kohoutek lychnis. Z těch vyrostou učení zahradníci. Ale pak jsou ještě takoví, které zatím nezajímá ani správné kropení ani míchání kompostu ani jména. Líbí se jim však krása květu. Tamhleto rozpustilou dívku jsem viděl včera, jak trhala květiny a vplétala si je do vlasů. Byla nakloněna nad sud s dešťovou vodou, a protože myslela, že ji nikdo nevidí, zhlížela se v něm jako v zrcadle. Tiskla si květy k svým tvářím, jako by to byly ruce, které jsou jí zvláště milé. Přejde čas a ona pochopí, že je třeba napřed smíchat půdu, zalívat, i dát květu jméno, než si jej smíme vplést do vlasů. Ale milovat jej, to je počátek všeho. Myslím, že ona bude nejlepší zahradnicí...“ **-ah-**



Listovka

Pražská poetika

Nedá se říct, že by pražská okrajová sídliště nějak překypovala poetickými zákoutími. Dvanáctipatrové paneláky, rozbité lavičky, počmárané zdi a hromady odpadků vytvářejí téměř už klasické kulisy, které sídlištnímu životu na romantice moc nepřidávají. My jsme měli na výhled i lokalitu kliku. Pod okny nám neproudí frekventovaná cesta ani nám skrz žaluzie neprosvítá světelná reklama na supermarket, prací prášek nebo holicí strojek. Kolem je spousta stromů a trávy a do lesa se dá doběhnout za malou chvíli. Pod kuchyňským oknem stojí kaplička. Je to zvláštní, jako by sem ani nepatřila. Občas, když svítí sluníčko, působí pohled na ni jako kýčovitá koláž z fotoeditoru. Ale je tam, opravdu. Rostou u ní dvě mladé, sytě zelené borovice. Na první pohled jedno z nejdylitějších míst na pražském jihovýchodě.

Při druhém pohledu ale zůstává rozum trochu stát. Kaplička je téměř kolem dokola lemovaná plastovými barevnými popelnicemi na tříděný odpad. Žlutá, modrá, černo-oranžová, bílá, zelená a dvě černé. Uprostřed šedivého sídliště a ještě před kapličkou to neuvěřitelně bije do očí. Nechci hodnotit estetickou stránku věci, i když kombinace řvavých barev na plastových kontejnerech a bělostné roztomilé kapličky má určitě svoje hluboké rezervy. Spíš mě to donucuje zamyslet se nad tím, proč je stále tolik lidí, kteří tyhle popelnice ignorují. Nejdou přehlédnout. Jsou velké, jsou barevné a jsou všude. Přesto se odpadky válejí, kam se podívám. V „lepší“ případě všechno na jedné hromadě v popelnici na směsný odpad, v tom horším přímo na ulici. Ale proč? Nestojí to žádnou fyzickou práci ani psychické úsilí, nevyžaduje to odborné vzdělání nebo hlubší uvědomění problému. Ty popelnice tam stojí a svítí do dálky. Ale i tak v sobě spousta lidí stále potlačuje elementární dovednost rozeznat sklo od plastu. Nechci, aby to znělo upjatě, nepřátelsky nebo až nezdravě zarputile, ale považuji to za velkou omezenost těch, kteří to nechápou. Tahle planeta potřebuje daleko víc péče a snahy než jen tříditi tuny zbytečných obalů, tady to zdaleka nekončí. O to smutnější je, když i tohle málo, co můžeme udělat, je pro někoho moc.



Foto Martina Linhartová

P. S. – po celou dobu, co jsem při psaní koukala z okna, stál na protějším balkoně pán, kouřil cigarety a nedopalky házel z balkonu na chodník. Možná by kromě kontejnerů mohly fosforeskovat i popelníky. **Martina Linhartová**

Tátové a „Březen – měsíc čtenářů“

„Blahobytně ležel v postýlce a četl Ma-lé no-vi-ny pro dě-ti, které mu tatínek předplatil právě tak jako Pečovi Malého čtenáře a mně Květy mládeže; byly to pěkně redigované časopisy a nedočkavě skákalo srdce v těle, když jsme si je pročítali... Někdy jsme měli i vážné nemoci; ale žádná nám nezabránila v tom, číst a zase číst a ukazovat si obrázky. Byl to tak předlouhý a líbezný den; z kuchyně bylo slyšet jen blahoslavený šum v domácnosti, který ve šťastných dobách slýcháme od narození až do smrti... a dítě, umdlené intenzívním prožíváním otevřených bran zázraku, pozvolna pouští knihu z ruky a usíná; ve spaní pak vidí ten nejpěknější a nejbohatší svět. Šťastně prožilo den a každou jeho minutu...“

Víte, o kom se tady mluví? Podle jména prostředního dítěte, Peči, jste určitě poznali

rodinu úpického lékaře Antonína Čapka. Vzpomněla jsem si na tenhle úryvek v souvislosti s ústředním tématem letošního Března – měsíce čtenářů, jímž jsou tátové.

Ze svojí knihovny Za Parkem vím, že kde kromě maminky vede děti ke vzdělání a slovesnosti i otec, je to hodně dobře poznat. Je to stejné jako s vyprávěním, že od tatínka to zkrátka děti berou jako něco obzvlášť vzácného a cenného, takže za deset pohádek od ostatních členů rodiny bohatě vydá jediná tátova a je kolem toho spousta úžasu, smíchu a radosti, děti se nemůžou dočkat pokračování a samy se také daleko víc snaží předčítat nebo si něco vymýšlet, když pozorují otcův zájem. Stačí od něj třeba i jen docela málo, a tak ho to „nic nestojí“, a přece výsledky jsou jedna radost. I pan doktor Čapek to tak dělal: „A co to čteš? Vernův Tajemný ostrov? Co dělá starý Pencroff?“ Lenča (Helenka), která na to vše tak hezky zavzpomínala ve své knížce „**Moji milí bratři**“, z níž tu teď cituji, podědila stejně jako její sourozenci Karel-lček a Josef-Peča otcův

dobry vkus a nezapomněla na to, jaké poklady skrývala obrovská knihovna z ořechového dřeva, ve které měli oba rodiče velké zalíbení.

„... Byla plná knih už ve Svatoňovicích a později dvěma i třemi řadami přecpána do nemožnosti. A bylo v ní všechno; klasické čeští i němečtí, Shakespeare v krásném vydání, celá Němcová, vše, co vyšlo od Nerudy, Jiráska a Třebízského, celá



Kresba Ivana Jonová

knihovna Koberova, Čech, Vrchlický, verše i próza světových autorů. Dickense četl obzvlášť rád, i starého Marryata, měl hodně monografií uměleckých i etnografických a přírodovědných, bezpočet svazků vybrané četby a doplňoval je neustále. Sám krajně odříkavý, pracovitý a šetrný, za knihy nikdy nelitoval peněz a spolu s maminkou dlouho do noci čítávali....“

K jiným hezkým knížkám na podobné téma patří například „**Můj táta Josef Lada**“ (A. Ladová) nebo „**Tisíc slov o lásce**“ (A. a O. Kožíkovy). Ale mohla bych se rozepsat i o mnoha jiných. Nebo o někom současném, třeba o Arnoštu Goldflamovi a jeho knížce „**Tatínek není k zahození**“. Nebo o Janu Burianovi a jeho milém vyprávění „**Ženou se člověk nerodí, ale stává**“ - o tom, jak opatroval dvě malé dcerky po dobu manželčiny zahraniční stáže. Nebo bych měla chuť sem přepsat texty písniček **Jarka Nohavici** pro Kubu a Lenku, ale to bych pak musela přidat i něco od **Pavla Dobeše** („... Co naučil se chodit, tak v devět hodin ráno každou neděli peřinu mi krade a skáče po mé posteli...“), od **Zdeňka Svěráka, Jana Vodňanského...** nebralo by to konce. Tak jako tak tím hlavním nejlepším tátou čtenářem byl pro mě ten můj vlastní, to je jasné. Moc se těším, co na to téma napíšou děti **do ankety**, která je pro ně připravená jak na dětském oddělení ŠK, tak u nás na pobočce. V červnu pak některé z těch příspěvků vyjdou v **časopisu Kamarád** a i ty ostatní určitě budou k vidění na výstavce. **-ah-**

Zapomenuté kouty Strakonicka – cesta z Cehnic do Jinína

Jak už jsme se v našem časopisu zmínili vícekrát, na našich cestách krajinou si všímáme hlavně listnatých stromů, protože právě ty jsou zvlášť důležité - tam, kde rostou, vzniká příznivé prostředí pro nejrůznější rostlinné a živočišné druhy. My, návštěvníci, pak můžeme pozorovat skutečná pestrá společenstva, místo abychom viděli jen více méně sterilní kulturní krajinu, která nemá s přírodou nic moc společného. Pole, travnaté porosty, smrkové monokultury (jímž se v Čechách říká les, ale v jiných zemích, zcela podle pravdy, jsou nazývány plantáž)... to vše na našem venkově převládá, přičemž jen málo druhů dokáže takovéto plochy osídlit. Naproti tomu smíšené lesy, sady, remízky, aleje, břehové porosty, květnaté louky nebo třeba i lomy a pískovny jsou místy plnými života. Není proto divu, že v našem miniseriálu o nenápadných a o to cennějších koutech Strakonicka píšeme nejčastěji právě v tomto duchu.



Foto -ah-

Tentokrát máme tu čest připomenout polní cestu z Cehnic do Jinína, kterou jsme si prošli o zimních prázdninách velice pomalým tempem a s mnoha zastávkami, protože pořád bylo co pozorovat. Je lemována všemi možnými dřevinami různého druhu i věku. Nevěděli jsme, jestli mít větší radost ze stromů velkých, starých, nebo z mladých, připravených převzít jednu ekologickou funkci svých předchůdců - pokud ovšem si jich budou obyvatelé okolních obcí vážit a zachovají je při životě...

Cesta začíná na odbočce ze státní silnice a vine se počátečním hájkem, kde je v opadu listnatých stromů možno lehce nalézt měkkýše - např. hlemýžď zahradního, páskovku keřovou, srstnatku chlupatou, vrásenku okrouhlou. Milovníci větších zvířat se raději potěší pohledem na výběh koní. Nebo nad polem vysledují káni lesní nebo uslyší krkavce velkého. Další cesta vede podél drobného mokřadu. Ten byl v době naší návštěvy zamrzlý. Ne-

daleký rybník Mešník, právě vypuštěný, na svém dně ukrýval velké ulity plovatky bahenní a ve strouze bylo možno nalézt malého "okružáka" - kružníka bělavého. Hráz rybníka je také zajímavá. Jsou na ní umístěny informační cedule s fotografiemi ornitologa RNDr. Petra Pavlíka.

Po mírném stoupání se dostaneme ke kapliče. Stojí mezi dvěma lípami srdčitými označovanými jako Cehnické lípy a je odtud rozhled do okolních polí. Tady už jsme nedaleko Jinína. Mineme nový hřbitov, kapličku a pak už je jen na nás, kam se vydáme. Poslední zastávkou může být např. opuštěný betonový most vedle státní silnice ze Strakonice na Vodňany. I ten stojí za zhlédnutí, neboť mosty tohoto typu pomalu a jistě z krajiny mizí. Závěrem je nutno dodat, že Cehnice mají i pozoruhodnost geologickou, a to těžbu uhlí - lignitu. Ta je zmiňována na oficiálních webových stránkách obce, ale také v knize "Neživá příroda" od Stanislava Chábery. Ale to už je jiná povídačka. **-ah-, -vh-**

Použitá literatura:

CHÁBERA, S.: Jihočeská vlastivěda: Neživá příroda, Jihočeské nakladatelství, České Budějovice, 1985.



Jedlý Kompost

Zapomenuté plodiny 3 - Špalda (*Triticum spelta*)

Pšenice špalda je jednou z nejstarších kulturních plodin. Špaldová zrnka byla nalezena ve vykopávkách z mladší doby kamenné (2500 - 1700 př. n. l.) v Polsku, Německu a Dánsku. Pěstovali ji Keltové, Germáni a po nich i Slované. Ve střední Evropě byl tento druh pšenice tradičně pěstovaný do počátku 20. století. Na území dnešní České republiky se špalda vyskytovala od konce doby kamenné, nikdy se ale nestala jednou z dominantních plodin, protože byla vytlačena druhy pšenice, které jsou komerčně výhodnější – mají vyšší výnosy. Spíše než na mouku byla na našem území využívána na výrobu špaldové kávy. V současné době se špalda pěstuje především v německy mluvících zemích, ale i v České republice plochy osázené špaldou narůstají. Je vhodná především pro pěstování v ekologickém zemědělství. Dobře snáší drsnější podmínky, jako je vlhko a chlad – je tedy možné pěstovat ji i v horských podmínkách. Jedná se o pluchatou pšenici – semena jsou ukrytá v pluchách – to ji chrání vůči vnějším vlivům, jako je hmyz nebo plísň. V porovnání s pšenicí setou má vyšší obsah minerálů (fosfor, hořčík, draslík), vitaminů skupiny B (např. thiamin nebo riboflavin) a bílkovin. Obsahuje beta-karoten. Vláknina špaldy má jemnou strukturu vláken, je tedy velmi dobře snášena a podporuje trávení. Pšenice špalda obsahuje lepek, je ale stravitelnější než lepek pšenice seté. Ze špaldové mouky se dobře peče, dá se jí plně nahradit klasická pšenice setá.



Foto Lucie Babkové

K dostání: celé zrno, kroupy, vločky, krupice, bulgur, kuskus a těstoviny, mouka, pukance, polotovary a hotové výrobky (sušenky, chléb, krekry...).

Základní příprava: špaldu propláchněte a namočte do studené vody na 12 hodin. Následně vařte 50-60 minut v osolené vodě s kapkou oleje v poměru 1:2,5 (Š:V). Lze ji například použít jako přílohu místo rýže nebo pomlít na masovém strojku a vytvořit z ní základ pro obilné karbanátky. **Martina Linhartová**

Fast food

„Míchaná vejce“ z tofu

Ingredience: cibule, rostlinný olej, tofu natural, avokádo, hraška pikant (5 lžic), sůl (lžička), drcený kmín (lžička), kurkuma (lžička), pepř, voda (200 ml).

Postup přípravy: Na oleji orestujeme dozlatova nadrobno pokrájenou cibuli. Přidáme nejmenno nastrohané tofu, rozmačkané měkké avokádo, ochutíme kořením, solí, a zlehka opepříme. Zalijeme vodou a krátce povaříme. Směs zaprášíme hraškou, dobře promícháme a odstavíme.

Celozrná žitná housky (cca 6 ks)

Ingredience: celozrná hladká žitná mouka (300 g), celozrná hladká pšeničná mouka

(300 g), voda (cca 300 ml), rostlinný olej (2 lžíce), droždí (1/2 kostky), sůl (necelá lžička), hnědý cukr (lžička a půl), drcený kmín (lžička), tymián (lžička).

Postup přípravy: Droždí rozdrobíme do mouky, promícháme a přidáme všechny ostatní syké ingredience a olej. S vlažnou vodou zpracujeme vláčné těsto, které necháme přikryté kynout 70 – 80 minut do zdvojnásobení objemu. Nakynuté těsto rozdělíme podle počtu housek a bez hnětení opatrně vytvoříme požadované tvary. Na plechu potřéném olejem necháme ještě asi 10 min. dokynout. Pečeme při 180 °C přibližně 15 min. dokud housky nezačnou hnědnout.



Foto -jj-

Housky obložíme rajčaty, listy libovolného salátu, okurkou a orestovanou na půlkolečka pokrájenou cibulí. Pomažeme kečupem, hořčicí nebo sojanézou.

Čočkové burgery (cca 6 ks)

Ingredience: čočka (250 g), menší cibule, česnek (2 stroužky), sójová omáčka (2 lžíce), lahůdkové droždí (3 lžíce), celozrnná hladká mouka (5 lžic), kukuřičná strouhanka (10 lžic), mletý koriandr (lžice), sůl, pepř, rostlinný olej.

Postup přípravy: Čočku uvaříme doměkka. Rozmačkáme ji vidličkou nebo lehce pomixujeme. Přimícháme nadrobno pokrájenou cibuli, utřený česnek a všechny ostatní ingredience. Dle chuti dosolíme a opepříme. Z hmoty vypracujeme burgery, které dozlatova usmažíme. Hotové burgery vkládáme do housek. Housky obložíme rajčaty, listy libovolného salátu, okurkou a orestovanou na půlkolečka pokrájenou cibulí. Pomažeme kečupem, hořčicí nebo sojanézou.

Domácí kečup

Ingredience: rajský protlak (500 ml), škrob (3 lžíce), hnědý cukr (4 lžíce), červený vinný ocet (lžice), česnek (2 stroužky).

Postup přípravy: Protlak důkladně promícháme se škrobem, cukrem a vinným octem. Necháme přejít varem, přidáme utřený česnek a necháme dobře vychladnout.

Coleslaw

Ingredience: bílé zelí (půl středně velké hlávky), sůl (2 lžičky), 2 mrkve, řapíkatý celer (3 - 4 řapíky), menší cibule, sojanéza, citrónová šťáva (2 lžíce), vinný ocet (lžice), hnědý cukr (2 lžíce), pepř.

Postup přípravy: Zelí nakrouháme na drobné kostičky, promícháme se solí, zatížíme další nádobou a necháme alespoň hodinu, aby pustilo šťávu, kterou slijeme. Mrkev nastrouháme nahrubo, řapíkatý celer oloupeme a nakrájíme na tenké plátky. Dresink vytvoříme ze zbývajících ingrediencí a vmícháme do salátu. -jj-

Kompost - Strakonický měsíčník o ochraně přírody

Příspěvky v tomto čísle - Jan Juráš, Alena Hrdličková, Vilém Hrdlička, Eva Legátová, Hana Synková, Anna Strunecká, Marián Fillo, Martina Linhartová

Grafika - Jan Juráš

Logo Kompost - Monika Březinová

Kresby - Ivana Jonová

Jazyková úprava - Alena Hrdličková

Kontakt - jan.iuras@knih-st.cz, 380 422 721

Publikované články vyjadřují výhradně názory autorů



Anticopyright 2015

Ing. Jan Juráš -jj-

Ekoporadna při ŠK, Inf. centrum NO, Husova 380

Po - Čt: 7:30 - 16:00, Pá - po domluvě

tel.: 380 422 721, 721 658 244

E-mail: jan.iuras@knih-st.cz

Mgr. Alena Hrdličková -ah-

Pobočka ŠK Za Parkem, Husova 380

Po a Čt: 13:00 - 18:00, St: 8:00 - 12:00 (otevírací doba půjčovny pro děti a dospělé)

tel.: 380 422 720

E-mail: alena.hrdlickova@knih-st.cz

Ing. Vilém Hrdlička -vh-

Základní organizace Českého svazu ochránců přírody Strakonice, Zámek 1

www.csop-strakonice.net

E-mail: v.hrdlicka93@gmail.com

